

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XVII. Modi iniquè congerendi pecunias.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

in qua DEVS habetur Crocodilus, correptus fuit à Crocodilo vnus ex pueris ipsius. Tum sacerdotibus conuocatis: se, qui prior affectus esset iniuria, autores illius Crocodilos, velle vlcisci ostendit. Et mandata dedit vt illi caperentur. At sacerdotes, ne Deus ipsorum despiceretur, aurum quantum potuerunt colligere, ei tradiderunt.

Cleomenes.

§. 56. At maleuolum quod deinde fecit. Dedit hinc mandata Alexander Rex, vt conderet urbem ad Pharium, vtque eo transferret forum rerum venalium Canobo. Ibi ipse nauigio accessit Canobum, & ostendit sacerdotibus eo in loco ac locupletibus, ideo se aduenisse vt traduceret eos alio. At sacerdotes & cines collatas pecunias ipsi dederunt, vt forum apud se sibi relinqueret. Quibus acceptis tunc ille quidem abiit. Postea vero omnibus ad edificandum preparatis, nauigio iterum Canobum accessit, pecuniasque ab ipsis ingentes multitudine postulauit. Nam hoc iam interesset, vt ibi sit forum & non illic. Cumque se nullo modo tantum persolvere posse affirmarent, tum tradidit ipsos.

Cleomenes.

§. 57. Ingeniose tamen negotiatorem infidum circumuenit: Abigato quodam ad emptionem quampiam, cum sensisset, eum natum esse vilia, & velle expensum ferre quod plus esset, dixit necessariis illius, audisse, quod ipsorum amicis merces emisset supra modum magno pretio, itaque se non esse assensurum. Simulque meriti eius simulata in acundia iniecit. At illi his auditis, non debere aiebant ipsum fidem si habere, qui contra absentem aliquid dicerent donec reuerfus hic rationem redderet coram ipso. Qui postquam rediit, narrauerunt ei, quæ ex Cleomene cognouerant. At ipse suis simul atque Cleomenem volens demonstrare omnia, retulit de pretio quod mercando expenderat.

§. 58. Simile & illud. Cum frumentum veniret in illa regione denariis decem, accessit is qui vendendis frumentis faciebant, questum, percontatus est quantum à se accipere vellent. Qui cum dixissent: minoris ipsi se esse dacturos quam ceteris mercatoribus, iussit quidem sibi traditi frumentum quanti aliis, ipse vero pretium statuit frumenti denarios 32. & tanti vendebat.

Cleomenes.

§. 59. Conuocatis sacerdotibus dixit: Perquam iniquales sompnus in ea regione in sacrificia impendi, itaque, & sanorum & sacerdotum numerum diminui oportere. At sacerdotes cum priuatis suis, tum publicis sacras pecunias illi dare, existimantes reuera eum istud facit, esse, quod vellet suum quisque, facinum saluum esse, & ipse sacerdos permanere.

Antimenes.

§. 60. Antimenes Rhodius curatione ei lata viarum circum Babylona ab Alexandro, pecunia copiam ita conficit. Lex erat in Babylonia regione antiqua: Decimam pendere de is, quæ importarentur, debere. Ea nemo iam dudum vtebatur. At ille tempus obseruauit, quo aduentus Satraparum omnium exspectabatur, itemque militum, nec non legatorum baud paucorum, præterea artificum accersitorum & alios adducuntium, quique priuato nomine peregrinarentur, quo tempore & munerum multa solerent afferi. Tunc igitur decimam exegit secundum legem quæ extabat.

Antimenes.

§. 61. Rursum laborans inopia, iussit mancipiorum, quæ erant in castris, nomina per scripta à volentibus, quanti videretur estimari: Et de singulis anno vno eos persolvere denarios octo. Quod si cuius mancipium aufugisset, pretium illius restitutum iri promisit. Multorum igitur mancipiorum per scriptis nominibus, non parum argenti constatum fuit. Si vera aufugisset aliquid, iussit satrapam in cuius loca peruenisset, vel reducendum illud in castra, vel pretium Domino persoluendum curare.

Ophellus.

§. 62. Ophellus Corinthius, constituto procuratore provincie Archidridas cum provinciæ præfecti illius loci ipsum accederent, & multo plura se tributuros pollicerentur, & pererent, vt procuratorem constitutum remouerent: interrogauit eos, possent ne facere promissum? Qui cum posse se affirmarent, non ille eodem loco monuit procuratorem, tributa vero, quæ estimatione ipsi sua subiecerant, exigi iussit. Neg, igitur constituto abs se honorem detrabere videbatur, neg, præfecti maior tributa imponere quam ipsi constituisent, cum ad se multiplex pecunia perueniret.

§. 63. Pythocles Atheniensis, Atheniensibus consilium dedit, vt plumbum Tyrium respublica à priuatis ad se reciperet, eo pretio quo venibat, nimirum duobus denariis, vt ciuitas deinde illud venderet constituto pretio denariorum sex.

Pythocles.

Ad menopolium vetitum fraus illa pertinet, neque enim negotiari eo modo Rempublicam oportet, vt priuati emere cogantur.

§. 64. Chabria coactis ad naues centum viginti quantum satis esset hominibus, cum Tamen non pluribus quam sexaginta opus esset, iussit vt reliqui is, qui in sexaginta nauibus essent, duorum mensium stipendium soluerent, aut nauigare ipsos. At hi cupientes remanere apud sua, dederunt quod imperauerat. Antimenes ea quæ condi solebant propter vias regias à satrapis compleri iubebat secundum regionis illius legem. Quoties autem inopia laborabat vel exercitus vel alia multitudo, absque Rege, aliquo abs se misso vendebat ea quæ condita erant.

Chabria.

§. 65. Cleomenes vno mense milites defraudabat. Accedente luna nona cum stipendium esset dandum militibus, accessit de industria nauigio. Et deinde abeunte mense discedens nauigio stipendium persoluebat. Postea sequente mense differebat solutionem vsque ad alteram nouam lunam. Milites autem quod paulo ante stipendium accepissent, quieti erant: itaque ille vnum in anno mensem præteritis, vnus mensis stipendium militibus subtraherebat.

Cleomenes.

§. 66. Stabellius cum deberet militibus stipendium, co-uocatis ductoribus, sibi priuatis nihil prorsus opus esse dixit: & quoties indigeat militibus si illorum cuius, argentum dederit, ita ad conducendum externum militem eos posse ablegari. Et ea stipendia, quæ militibus persolvere cogatur, se eis liberius esse daturum. Iussit igitur dimittere suos vnumquemque, ita vt manipulatum ex illa regione discedant. Ductores cum ea ex re lucri aliquid se facturos esse arbitrantur, milites ita quemadmodum Stabellius præcepit dimittunt. Adhuc nunc interposito tempore, congregatis ipsis: neg, tibicinis absque cornu Musico, neg, ductoris absque, militibus vsus esse dixit, iussitque eos regione illa excedere.

§. 67. Dionysius circum fana obiens, sicuti cerneret propositam mensulam auream aut argenteam, Boni cunctus, cum infundere iussisset, præcepit illam auferri. Quæ simulacra autem erant eiusmodi, vt extensa manu præferret pateram, eam adimere iussit, quod diceret se accipere. Pallia etiam aurea & coronæ de simulacris detraxerat, dicebatque eis se & leuiores & melius odorata dare velle, atque ita illi pallium lintheum, & coronas violaceas circumdabat.

Dionysius.

CAPVT XVII.

Modi inique congerendi pecunias.

§. 1. Omnia quæ hactenus dicta sunt de opibus in pecunia colligendis, eo pertinent, vt æqua cōpro- querenda benthur, iniqua repudientur, nam ex iniquitate dic- iniquitas. scere maximum est malum. Nihil vero adeo sanctum est, quod improbitas non violet. Omnis industria quæ in negotio tam lubrico versatur facile titubat, atque ex iusta iniusta efficitur. Sunt enim in tributis vt ostendi, multa iniquissima, vt in Chrysargyro, vt in vectigali leonum, in Caligula, pstitibus. Nec sufficit priora sustulisse, nisi à nouis imponendis abstinereas. Anastasius quidem Chrysargyron sustulit, sed xv solidi taxat induxit tributum priore multo grauius, Nicephorus l. 16. c. 40. 41.

Nunc itaque modos alios, quibus opprimuntur Nummum in Republica pauperes diuitesque, recensebimus. iactare ve- tus malum. §. 2. Prima ratio præter iam dictas est in mone- tus malum. rapublica minuenda, augendaque. Non veteri illa fraude, quæ patebat; sed noua, & subtiliore. Quis enim Hippiam imitatur, aut Leuconem, de quo recenset Polyænus l. 6. stratagematum; Eum iussisse vt quilibet adferret nummos aliâ formâ excuden-

Ddd 3 dos

dos, cum attulissent recudit, & nouam monetam duplici precio esse iussit, sibi itaque dimidium retinuit. Damno vero ciues affecit, quia apud externos non nisi consueto precio accipiebantur, nec diuturna esse potuit, tam aberrans à communi aestimatione constitutio.

Nunc sub-
idiora mo-
neta sunt
furta.

Romana Reipublica necessitas extorsit, ut aliquando fere dimidia, aliquando plane dimidia parte ciues priuarentur. Plinius l. 33. 3.

Hæc talia nemo nunc tentat, & frustra esset; non enim inter tot monetarios signi tantummodo, sed ponderis, & bonitatis rationem ducunt. Opus igitur artificiosa fraude permiscendis varie metallis.

Necessitas
artes vete-
res repetere
docuit.

Argentum purum quoque colligunt, opera etiam Iudeorum, idque permiscunt, ut interdum dimidio maius precium efficiant. Hinc tot nummi adulterini, nummulique, qui passim vetantur, & obtruduntur. Romanos tamen imitatos Castellæ Reges, ait noster Mariana l. de ponderibus & mensuris c. 22. Et quidem tanta varietatis causam inueniebam inopiam ærii extitisse, nam ea supplenda Reges saepe pondus & bonitatem monetae minuerunt valore antiquo recto. quod iniquum est, neque nisi asperimus Reipublica temporibus vsurpandum: presertim cum commercia impediuntur moneta adulterata, neque diuturna respiratio sit, sed breuissima noua pecunia valore, cum pondere aut bonitate breui etiam imminuto. Quod omnibus temporibus, & apud omnes gentes contigisse obseruamus.

Verum ut de nostratibus loquar monetis, continuas fraudes multæ leges latæ non tam impediunt, quam malas ostendunt. Nec aliud fortasse efficiunt, quam ut quorundam magnatum & dõpua & xya (improbitas & infamia) libertine potestingeret liceat. De his leges comitiarum Anno 1442. Francofurti. Anno 1512. Augustæ. Anno 1500. ibidem. Anno 1512. Colonia, Anno 1511. Wormatiæ, Anno 1524. Nurnbergæ, Anno 1526. Spira, Anno 1529. ibidem. Anno 1530. Augustæ Anno 1532. Ratisbonæ ibidem 1551. & 1559. & 1566. & 1582. Anno 1570. Spira, & 1570. Hæc fere notatu digna sunt.

Ratio mo-
neta in im-
perio.

1. In aurea bulla Regi Bohemæ & electoribus ius monetae cudendæ concedi.

1. Anno 1442. Fredericus III. Francofurti iussit auream monetam vnius ponderis tantum cudi. Argenteam iubet recte cudi; pœnasque imponit aliter facientibus, aut eos recipientibus.

3. Anno 1500. constitutum est, ut Nurnbergæ certa, & constans monetae ratio institueretur, interea omnes officinæ cessent.

4. Anno 1512. statutum, ut finitimi consimilem monetam cudant.

5. Cum in cudendis Batzijs magnæ fraudes committantur, & mali bonis misceantur Anno 1524. Nurnbergæ statutum, ne ante constitutam monetae rationem noui cudantur.

6. Anno 1551. multa recte Augustæ constituta sunt, & precia nummorum definita.

7. Ne, qui ius monetae habent, officinas alii committant.

8. Sub pœna viuicomburij monetae adulteratio prohibetur.

9. Post varias dilationes tandem Anno 1559. à Ferdinando ratio nummi constituta est, qua omnes fraudes cauentur, sed in vsu hodieque manent, ut iam pœnis tantum opus sit ad subtilia furta inhibenda.

Vsura per-
niciosa.

§. 3. Huic affinis est fraus, & improbitas vsurariorum. Antiquum hoc Reipublicæ malum fuit, & nunc summum est, liberrime sub nomine luctri cessantis, damni emergentis, & collybisticis pallio grassatur.

Statuendum autem est, omnem vsuram, cum

Nummus gignit per fenora nummum

Esse illicitam. Non tamen vsuram esse emptionem census; nam ius pecuniæ in aliam transferretur, & ius annui redditus accipitur. Mutuum autem est, cum ius repetendæ summæ remanet apud mutuo dantem; cuius causa quicquid exigitur, furtum est. Potest tamen exigi, cum ex beneuola concessione alteri facta damnum emergit, verum damnum, cuique alia ratione occurrere non potest. Vel si lucrum verum, legitimum, quodque facturus erat, cesset. Nemo enim alterius commoda cum suo detrimento curare tenetur, manetque hic æqualitas, & iustitia, quæ non vult mihi esse fraudi, quod alteri lucrum est.

Census non
est vsura.

§. 4. Vsura omnino vetita est Exod. 22. Deut. 25. 19. Leuit. 25. 3. Plal. 15. 5. Ezech. 18. 17. Iure canonico 14. q. 3. & q. 4. Si quis Clericus vsura, nec in sola pecunia consistens, sed omni in re, 14. q. 3. putant; in ipsa etiam negotiatione 14. q. 3. Canonum siue per se, siue per alium fœneretur, ne se minus turpes esse putent, qui per Iudeos fœnus exercent. Omnibus denique prohibetur. Clericus vsurarius, nec ad ordines admitendus 33. dist. Maritum, & 46. dist. Seditionarios. & 47. per totum. Si ordines habeat, est deponendus. 47. dist. Episcopus & seq. Imo ad vsuram accipere nisi tempore necessitatis crimine non vacat, 83. dist. et. 24. q. 3. non inferenda. 26. q. 1. qui. Denique qui vsuras accipit, non vere pœnit, nisi vsuras restituat. Hæreticus iudicatur, qui id negat. c. consuit. c. super.

Iudei fœno-
ris admini-
stri.

§. 5. Ciuilibus legibus etiam prohibentur, de quo videndus doctissimus Gregorius Tolofanus in Syn- tagmate iuris vniuersi, alijq; de quo mihi disputandum non arbitror. Neque enim vsuras nunc multi defendunt, sed plures exercent. Quemadmodum inter tot millia furum, & peculatorum vix vllum inuenias qui factum probet.

Iure ciuili
prohibetur.

Sed meliora probant, deteriora sequuntur.

Mihi itaque monendus princeps, ut eas tollat. Causa prima est eius officium, nam impedire debet latrocinia, rapinas, furta, calumnias, tribunalium iniurias, ergo & furta vsuratum. Romani fœneratorem grauius puniebant, nam hunc in duplum, illum in quadruplum condemnabant. Ex hac igitur causa iuste pecuniam colligit princeps, si enim Iudeos, & Iudaizantes in quadruplum condemner, non poterit illis deesse pecunia. Vitia temporum cum diuitem facient.

Vsurarius
quam fur,
grauius puni-
tur.

Hinc constat eos principes & ciuitates, qui Iudeos ita tuerent, aut vsurarios Christianos, & sinunt opprimi subditos, ut Iudei ad ipsos habeant faciles aditus, sintque rei nummarie procuratores, graui crimine se obstringere. Imo ad damna eorum neglectu contracta teneri. Hæc igitur officij obligatio ex natura principatus oritur, sed in Germania multo magis. Nam omnibus Magistratibus mandatum est, ut fœneratores esse non sinant. Anno 1500. in comitijs Augustanis ita consensu omnium Statutum edixit Maximilianus. §. de vsurariis contractibus. Postquam etiam per contractus fœnebre, aliosque periculosos, & indecetes, quos hætenus, ut intellexim, Christiani, & Iudei exercent, prouinciis, populisque magna damna illata sunt. Statuimus, ordinamus, & volumus omnibus imp. crii statibus serio mandantes, ut eiusmodi fœnebre, & periculosos contractus in eorum ducatibus, prouinciis, dominis, territoriis, & vbique sub conuenienti pœnâ prohibeant, etiam violatores serio puniant: Per hæc etiam Ecclesiasticis, & secularibus iudicibus, arbitris, iudiciu confessibus, ut se eiusmodi fœnebre, & inconuenientes & periculosi contractus ad eos deferant, eos indignos, irritos, minimeque obligatorios esse decernant, & declarant, neque ipsam executionem permittant, aut adiuent.

Nemini
principum
licet tolera-
re fœnera-
tores.

Nec

Nec excusatio adduci potest, anno 1530. eisdem verbis omnia repetuntur, & criminis enormitas demonstratur. & additur.

Postquam intelleximus in sacro imperio multiplices fenebres contractus, non modo immoderatos, sed etiam Christianæ religioni contrarios, contra diuinas, ciuilesque leges agitato, atque etiamnum agitari. Ut cum octingenti floreni mutuo dantur, in literis census ponitur summa mille florenorum, atque ita plus, quam quinque de centum pendunt; alij ob exigui temporis dilationem immoderatum interesse accipiunt, summam augment, commutantq; contractum.

Hæc tum constituta, anno 1532. & 1548. renouata, non satis virium habuere tantæ iniuriæ remouendæ: nam anno 1576. manet eadem querela. Non esse leges obseruatas, plebem longo tempore iniquis usurarum contractibus, & negotiationibus contra diuinas, Cæsaresque leges, & speculiter ad contemptum ordinis politici, multis modis ad extremam egestatem redactam, angustiatam, coactam.

Eadem quoque anno 1577. iterum inculcantur, ut nemo se magistratus excusare possit.

Alterum malum est ex paupertate nata seditio, & principum infirmitas, quamuis enim firma, succulentaque sint corpora, si pedes arthritide, aliaue ratione infirmetur, stare non possumus: ita Respublica, cum populus vltis oppressus iacet, infirma est. Cum populus in sacrum montem secessit, infirma fuit Respublica, si vel exiguum hostem habuisset, de imperio actum erat. At secessionis causa erat, quod usurariorum rapinis populus exhauriretur, & pars ciuitatis partem premeret. Plura exempla obuia sunt, nec hodiernis destituimur. Rem breuiter attingam, magistratus eam suo momento ponderet. In imperio Romano sunt vrbes liberae, & principes. Liberae vrbes non tantum ab iniuriis usurariorum affliguntur, sed ita habent affectos ciues, ut nisi imperatorem timeant, Judæos, usurariosque Christianos, & quos ex magnatibus eorum patronos arbitrantur, vi eiceret, vel etiam, si auctor esset, vita priuarent. Et quamquā nec ordine, nec iure villo id populus faceret, occasionem tamen magistratus dedisse censeretur, non compescendo usuras, imo executionem contra iura diuinā, humanā, contra tot leges comitiorum imperialis, urgendo. Nectuti principes, quos norunt a Judæis protectionis causa pecuniam accipere, praesertim vero illi, quorum quæstores familiares illis usurariis esse vident.

§. 6. Cum usurae approbantur, id sit ratione alicuius legitimi contractus, non autem ratione mutui, cum permittuntur, id sit ad maiora mala euitanda. Ita Tolosanus libro 22. capite tertio. §. 20. Ceterum in omni iure inuenimus, & aliquando usuras permissas incertis rebus, & causis, & personis, & modis negociandi. Non tamē idcirco approbatas dicere oportet, sicuti Deus ob duram ceruicem Iudæorum illis permixit repudium, sed nō approbanit. Tanta enim hominum est improbitas, ut omnino à nobis hec tam bene emendari vel purgari non possit, ut scorie aliquid perpetuo non remaneat: aut, si omnino tollere velis, in peius vitium non degeneret: in quo discrimine peius malum euitandum est, & fugiendum. Hoc modo in usuris, si recantur omnino, facit diuinitus pessima avaritia & crudelitas seu immisericordia, ut maluit potius arca nummos rubigini committere, quam iuuare gratis indigentes: vel si mutent gratis, ita truculenter repetunt, ut omni inquietudine debitores infestent. Proinde & modus quidam senerandi permissus propter perniciam creditorum, & adiuvandam inopiam debitorum. Consideramus itaque in usurarum permissione, res, personas, & taxationem. Res in quibus permitti dicuntur usurae, comprehenduntur his versibus:

Feuda, fide inssor, pro dote, stipendia cleri,
Fenditio, fructus, cui velles iure noceri.

Vendens sub dubio, precium post tempora soluens,
Pena, nec in fraudem, lex commissoria, gratis
Dans, socii, pompa, plus sorte modis datur istis.

Quæ omnia late explicantur & probantur à glossa, & Henricho Bohic, in cap. conquestus de usuris, Ioanne Fabro, Angelo de Clauasio Baldo, Fulgofio, & Iasone Hostiensis, Chassaneo. Isti tamen casus non propriè pertinent ad mutuum, & ideo neque ad usuram illam illicitam pecunie ex mutuo, sed vel ad iustam negotiationem rationemque eius quod interest, vel ad penam, seu ad moram plectendam debitorum alio modo quam ex mutuo.

§. 7. Remedia tanto, veteri, communi, & pernicioso malo dudum qualita, legibusque constituta, sed potentia usurariorum, digladiationes aliorum, bella, & discordiæ principum, atq; nobilium quorundam, & optimatum egestas contra leges obtinuit. Sed tamen opponendæ leges, & pænæ. Primo usurarios patria pellendo. hæc efficacissima ratio est. Tabularum duodecim legibus cautum est, ne usura nisi rancia, hoc est centesima pars, solueretur. ut ait Tacitus, postea res ad ducentessimam, semiunciariam, redijt. Postea tota verita est, & multis senatusconsultis itum obuiam. Maxima habita est centesima, quod singulis calendis centesima pars summæ capitalis daretur, hoc est centum mensibus totum, quod si avaritiosius fieret, ut usura non soluta in sortem computarentur, multo citius summa capitalis recipiatur. Sed res est, quæ moderationem vix capit, excindendum est malum, itaque Judæos aut expellendos esse censeo, aut alijs rebus occupandos, nec permittendum, ut minimum fœnus accipiant. Sed ego pellendos arbitror Judæos, nec me mouet, quod multi principes eos retinent, quia multi iustissime pepulerunt. Itaque illis qui retinent non facio iniuriam; quia qui retinendos censent, eos, qui dimiserunt, non offendunt.

Rationes sunt multæ & graues.

1. Tanquam venenum, & pestes è visceribus Reipublicæ eiçi, depellique debent, quorum vnum est, atque vnicum studium, ex furtis, rapinis, fraudibus, imposturis viuere, quique nullam rationem honeste viuendi habent, vel habere possunt, manente illo reipublicæ statu. At Judæi tales sunt; eliminandi igitur è Republica. Maior propositio verissima est, nec ab vilo negatur, nisi cum maius periculum oritur ex eorum exilio, ut si multitudine, potentiaque valeant, ut seditionem aut bellum mouere possint. Hic vero periculum illud adeo non est, ut maxima gloria futurus sit princeps, quicumque Judæos expulerit, in oculis ac manibus eum populus ferret. Assumptionem docet experientia. Nam imprimis tam acerbo Christianos odio persequuntur, ut quacunque in re possint illis detrimento sint. Deinde licitum sibi arbitrantur, omni genere fraudum circumuenire Christianos, & quamuis aliquando prolint, hoc tamen eo faciunt, ut grauius noceant, quemadmodum & damnati spiritus, commoda quædam in speciem miserrimis hominibus offerunt, ut in vera exitia precipitent. Tertio. Honestè viuendi, vel ex licito lucrum faciendi in Germania illis potestas negatur. Non agros, non vineas colunt, non artes exercent, non negociantur, quid igitur superest nisi fraudes? Hinc in omnem fraudandi occasionem sunt intenti, & ut inquit Joannes Pfefferkorn, Omnia scrutantur, & quasi canes lucrum ex qualibet re odorantur, modos & praxeis exponit, qui illis vsus est, Joannes Pfefferkorn, qui non modo vidit, sed etiam exercuit.

2. Qui sua improbitate omnibus sunt odio summo, etiam principes suos protectores faciunt inuisos, si eorum contractibus patrocinium præstant, eiiciens di sunt. Tales autem esse Judæos omnium ætatum experientia docuit. Nec hodierna exempla diuersa sunt nobilissimarum ciuitatum, quæ in Judæos insurrexerunt.

Remedia contra usuras.

Vnus modus ut Usurarii pellantur.

Usura usura.

Judæi pellendi, aut laborare occupandi.

Pestis Reipublicæ.

Judæo non est credendum.

Protectores Iudæorum inuisi.

rexerunt. Nec magistratus tutus fuit, nisi metu Caesaris, quo per bella ciuilia, aliaque occasiones sublato sunt in praesentissimo periculo, non modo fortunaram, sed etiam vitam Iudaei. Quia magistratui dura necessitas, vel eos deferendi contra pacta conuenta, vel contra omnia odia defendendi incumbit. Publicos itaque usurarios, si sapit, mature fugabit, bona eorum quae ex vlturis constant, veris dominis restituet, caetera sibi tanquam fisci retinebit. Furtum enim redhibitione, & confiscatione punitur.

3. Causa porro, cur tanto detrimento Reipublicae pestis illa retineatur, triplex esse potest. 1. Principum, & aetarii utilitas, quia vectigalibus onerantur. 2. Commodum subditorum, quia mutua pecunia egent. 3. Ipsorum Iudeorum, vt ad veram religionem conuertantur.

Patrocinia
Iudeorum.

At omni in causa falluntur principes. Primo enim si abessent Iudaei & faeneratores, plus praesidii conferre possent ciues, nunc enim & hoc quod Iudaei conferunt, de iniuria ciuium est, quos dolo, fraudeque exhauriunt, & praeterea, ipsos Iudaeos alere, & locupletare coguntur. Quae enim ciuitas est, quae non libenter id quod Iudaei fisco pendunt, in duplum repraesentatura sit, si magistratus Iudaeos expellat? Non pertinet igitur ad utilitatem publicam callidos illos fures alere, vt cum decem aureos contulerint, mille, & mille quidem modis furentur. Hic igitur error politiae est ingens, ad publicorum faeneratorum rapinas, hoc est, hebdomadarios, menstruos, annuos census conuiuere, atque hac ratione subditis extorquere fortunas, vt ex in ius faeneratorum abeant, aetarium aliqua portione aspergatur. Abeant inquam vniuersa vt olim Roma; & verissimum est, quod monet Gregorius Tolosanus, ita diuinitus immiserordiam sentire, senus senori, & lucrum lucro iniici, vt si ex arbitrio faeneratorum res ageretur, breui futurum, vt omnes facultates, patrimonium, atque ipsa persona in ditionem ipsorum venirent.

Prudentiū
seueritas in
faeneratores
sancta.

Hinc viri prudentes sua commoda non aestimantes, imo vere de illis iudicantes, in faeneratores seueri fuerunt. Tabulas eorum combussit Agis dux Atheniensis. Alexand. ab Alex. l. i. geneal. dierum. o vti nam nunc multos ei similes habeamus. Seuerior Gallia, quae olim Iudaeos regni finibus exterminauit, & faeneratorum immanium furaces dexteras detruncauit. Cato omnes usurarios Sardinia expulit. L. i. l. 32. Ego sane sententiam eorum Iuriconsultorum, qui usurarios criminiliter puniendos censent, improbare nullo modo possum; ita Molin. de vsur. n. 156. aliq. Nolle eorum conditionem esse meliorem, quam furis manifesti, eadem est iniuria, nisi quod haec speciem iuris induit. Venenarius latrone grauius punitur, & cur artificiosi fures retinentur? Nec satis est omnes usurarios, eorumque adiutores infames esse, nam infamiam bene diuitiis compensari putant; iam

Plurimus auro venit honos.

Per populum, & famam nummos congerunt, & sibi plaudunt, cum eos contemplantur in arca.

Non igitur aetario consulunt, ne illi quidem, qui minore sub censu pecunias accipiunt, deinde maiore apud Iudaeos ponunt. Dicuntur enim esse Christiani quorum Iudaei sint institores, & propolae vsurarum. Legitimo censu & cautione accipiunt à Christianis pecunias, in singulos annos quinque pro centum, Iudaeis deinde eandem elocant, & accipiunt octo, vel decem, illi vero etiam lucellum suum sibi vindicant, vt saepe 15, aut 20. in centum dentur. Nec tamen sic infamiam fugiunt, nam Iudaei palam, clareque fatentur, Christianorum esse pecunias, & se vsurarum tantum esse administratos. Non consulunt illi aetario suo, quia ciuitates opprimunt, odia colligunt, cum tamen honesta negotiatione plus lucri facere possent. Nec dissimilis ratio est eorum ab ea, quae fuit Ti-

Aerarii ex
hausta ciui-
tate vacua-
tur.

berii imperatoris; Praesides ille egentes, callidos, auaros, rapaces constituibat, quos deinde spoliis prouincialium opimos trucidabat, & spolia fisco inferrebat, quae quidem in re initio tanquam iustus, & seuerus imperator diu lauit, verum cum animaduersa fraude, omnia ad Tiberium redire cernerent, dixerunt; Eum praesidibus velut spongiis vt, quos aridos prouinciarum opibus immitteret, plenos exprimeret. Sic nostrae Germaniae nonnulli Iudaeos Lauer-niones, harpacticosque percursores libere grassari sinunt, ac deinde illos ipsos exprimunt, vt aetarium iniustus opibus stipent.

Tiberiana
artes relata.

Alteratio vt pauperum necessitatibus consulat, non modo falsa est, sed plane contraria. Pauperes enim bonis omnibus, quae residua sunt, euertuntur. Nec assidue dubito singulis annis in Germania aliquot millia ciuium faenore exhauriri, maiusque id malum esse, quam si singulis annis insignis aliqua ciuitas euerteretur. Nunc enim sensim tanquam per febrim erogantur. Lucullus ex Asia sustulit, quia videbat fertilissimam prouinciam ad paucos redigendam. Quomodo igitur subditis utilis est, quo inducitur

Fenebripe-
cunia pau-
peres non
inuuantur.

Scleri prociui egestas:

Plusquam centum millia Iudeorum in Germania omni fraudum genere vexant Christianos, in his fere nemo est, qui non aliquē ad incitas reducat, quod si aliquis id non facit, multi tamen plures affligunt, centum ergo millia ab his circumueniuntur, quomodo ergo pauperibus per Iudaeos consulitur?

Quomodo Orthoni utilis fuit vsura depensa, cum publice fateretur, se nisi principem stare non posse. Nihil referre an in acie ab hoste, an in foro sub creditoribus cadere.

Verum non aequabat veterum fauities immanitatem, quae hodie medulla Christianorum exsugitur. Hinc illae querele multorum. Ideo Iudaeos faenerari, quia nullus offert munera principibus, vt hoc scelus verent. Jul. Clar. recep. sent. l. 5. §. vsur. num. 7. Videatur & Couar. l. 3. c. 1. nu. 8. Hac etiam sententia est canonum exhauriri facultates Christianorum per vsuras Iudeorum.

Tertia causa fuit, vt conuerti ad fidem possint. Verum hac ratione obstinatissimi redduntur. Cuius causae tres sunt.

Vsura Iu-
deos reddunt
obstinatos.

Prima. Quod humanum genus disungit, bella litaeque excitat, est odium, hoc inter Christianos & Iudaeos durat perpetuo, quia causa non tollitur; Causa odii Iudaeis est, quia Christum supra omnia oderunt, illique in dies singulos maledicunt; deinde quia se vident Christianis esse odio. Naturale autem est inimicos odisse, nouis autem quotidie facibus ignis ille accenditur, cum scommatis, sannis, conuitiis à Christianis excipiuntur, diuexanturque, Nec Christianorum odia cessant, cum n. quotidie eos ante oculos vident insultantes, pauperum spoliis lautos, suis inhabitantes, non magis amare possunt, quam agnus lupum, aut columba accipitrem, itaque nec de conversione illorum Christiani loquuntur, nec Iudaei audire sustinent. si aliis laboribus agitentur, & ipsi ad mentem redibunt, & misericordia Christiani eos prosequuntur.

Vsura cau-
se odiorum
inter Chri-
stianos.

Alteratio causa est, quod nunc permisso, aut conuentione principum faenerandi, decipiendique, & rapiendi crimina habent impunia, imo quo maiore sunt odio, & opinione nequitiae apud Christianos, hoc magis apud suos gloriantur. Quemadmodum miles ille gratissimus est Imperatori, & commilitonibus, qui plurimum nocet hosti; Hinc est atrocissimum illud, quod de Ierosolymis captis historia refertur, emississe Iudaeos à victoribus mancipia Christiana non ad vsum, & obsequium, sed vt in illis torquendis, & longa

Cupienti-
deri nequa
Christiani.

longa morte necandis crudelissima se voluptate oblectarent. Hinc eorum in Christianos pueros immanis atrocitas, cum anno 1236. Fuldæ, anno 1380. Halæ Sueuorum, anno 1429. Rauesbergæ, anno 1475. Trideti, alias alibi innocuos pueros multis, minutisq; vulneribus conciderunt, ut ostenderent, odium non esse nostrorum vitorum, quæ eorum scelèribus vincuntur, sed generis, sed religionis. Hæc quamvis non tolerentur à Christianis principibus, non alia tamen puniuntur, cum longa fame, & pudenda tæbe nō modo pauperes, sed nobiles etiam familias occidunt. Christianum saltem fama, ignominia, separatio, excommunicatio à scelere publico reuocant; Judæos hæc omnia ad audendum incitant, & crimina faciendi, quia sibi apud improbos gloria esse vident, etiam in conspectu esse gaudent.

Tertia causa est omnium grauissima; qua sublata magna eorum multitudo Christiana sacra susciperet. Nempe restitutio male paritorum. Neque baptismus aut religio alienarum rerum detentionem admittit. Zachæus cōuersus; si quid aliquem defraudauit reddo quadruplum, inquit. Dura igitur conditio Iudæis videtur, thesauros quos vel magna parte, vel iudicis perinuriam cōgesserunt, dimittere. Si licitis operis omnia lucrarentur, suscepta religione res sibi suas retineret, & solum esset exuenda perfidia, nunc opes abijciendæ sunt, propter quas multi à fide, & pietate deficiunt. Hic ergo remora est, quæ magnam partē detinet, hæc igitur qui permittunt, pluribus eos vinculis perfidia, & contumaciæ illigant. Nam ne restituant ablata cōcedere Ecclesiæ non potest, quia Dei præceptum est. Vere Alexander 3. Episcopo Panormitano, in appen. Conc. Later. 3. par. 16. §. de virtutis c. 1. Super eo quod a nobis tua discretio postulauit, virum possit in recipienda pecunia ad vsuram, fieri dispensatio, ut pauperes qui in Sarracenorum captiuitate tenentur, per eandem possint pecuniam liberari: presentibus tibi literis duximus respondendum, quod cum vsuram crimen vtriusque testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam non vidimus admittendam, quia cum scriptura sacra prohibeat, vel pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est, ne quis in redimenda vita captiui, vsuram crimine inuoluatur.

Eodem modo Concilium Basileense, sess. 19. quod tamen bona incerti Domini, cum ignorat bona fide Iudæus, cui sunt restituenda, in conuersionis fauorem illi permittit. Si quis eorum ad fidem Catholicam conueriti voluerit, bona sua quæcunque habet mobilia & immobilia, ei intacta illesaque permancant. Quod si huiusmodi bona ex vsura, aut illicito quæstu fuerint acquisita, ac nota sint persona, quibus foret de iure restitutio facienda, (quia non dimittitur, nisi restituatur ablatum) illis restitui omnino oportet. Hi vero personis non extantibus, quia talia per manus Ecclesiæ in pios essent vsus conuertenda, hæc sancta synodus vicem gerens vniuersalis Ecclesiæ, in fauorem concedit suscepti baptismatis, tamquam in pium vsu apud ipsos remanere debere, sub pena diuini anathematis tam ecclesiasticis quam secularibus interdicens, ut nullam super his, quousque quæsto colore, molestiam inferant, aut inferri patiantur, sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint. Et quoniam, ut scriptum est, qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum, necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipso? Si ipsi conuersionis tempore inopes aut indigentes fuerint, per viscera misericordie Dei nostri omnes tam ecclesiasticos quam seculares hæc sancta synodus exhortatur, ut ipsi conuersis manus porrigant adiutrices. Ipsi quoque diocesani non solum Christianos ad subueniendum illis exhortentur, sed tam de rebus Ecclesiæ, prout poterunt, quam de his quæ ad pauperum vsu per ipsos conuertenda deuoluuntur, huiusmodi neophytos sustentare non negligant, ipsosq; a detractionibus, contumelijs, paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi cives sanctorum & domesticus Dei efficiuntur, longèq; dignus sit regene-

rari spiritu, quam nasci carne, hac edita lege statuimus, ut ciuitatum & locorum, in quibus sacro baptismate regenerantur, privilegijs, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quæ ratione dumtaxat natiuitatis & originis alij consequuntur. Curret insuper sacerdotes baptizantes, & hi qui de sacro fonte suscipiunt, tam ante baptismum, quam post, illos in articulis fidei, ac legis nouæ præceptis, catholicæq; Ecclesiæ ritibus diligenter instruere.

§. 8. Quid porro hac in praxi canones sancti cōstituant in gratiam magnatū, & eorum qui illis à cōsilijs sunt, adiungam. 1. Nullus potest sine scelere cogere quempiā ut vsuras perfoluat, ratio naturalis est; quia quod meum est, nulla legitima causa data, nō teneor tradere alteri. Lex Ecclesiastica est: (in appen. Later. 3. par. 16. c. 4.) Debitores (inquit Alexan. 3.) autem ad soluendas vsuras, in quibus se obligauerant, cogi non debent, nisi eas iuramento soluere teneantur. Si vero de ipsarum solutione iuramentum fecerint, cogendi sunt Domino reddere iuramentū, ut a creditoribus absoluantur: & cum vsura soluta fuerint, creditores ad eas restituendas Ecclesiasticæ, si necesse fuerit, cogendi sunt seueritate.

Et c. 15. Cum sicut tu asseris, manifestos vsurarios, scilicet qui in illo decesserunt peccato, communionem altaris & Ecclesiasticæ, iuxta decretum nostrum nuper in Concilio promulgatum, præceperis sepultura priuandos, donec reddant quæ tam præuereceperint: quidam eorum dicunt ad soluendas perceptas vsuras, proprias vsuras, proprias non sufficere facultates: alii vero promittunt se partes vsurarum quas habent præ manibus, reddituros: sed alias quas extorserunt vsuras, cum de his possessiones comparata sunt, & eorum filiis vel parentibus tradita, se non posse reddere protestantur. Alii vero ad excusandas excusationes in peccatis, imprudenter affirmant, illas dumtaxat vsuras restituendas, quæ sunt post interdictum nostrum receptæ, nec aliquos ad soluendas vsuras, quas ante interdictum receperant, debere compelli. Super his discretioni tue respondemus, quod siue ante, siue post interdictum nostrum vsuras receperint, cogendi sunt sub pena quam statuimus in Concilio, eas his, à quibus extorserint, vel eorum heredibus restituere: vel his non superstitibus, pauperibus erogare, dummodo in facultatibus habeant, vnde ipsas restituere possint, cum iuxta verbum Beati Augustini, non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus, de quibus vsuras valeant restituere, non debent pena illa mulctari, cum eos nota paupertas excuset. Possessiones vero quæ de vsuris comparata sunt, vendi debent, & ipsa præcia his à quibus vsura extorta sunt, restitui, ut sic non solum à pena ista, sed etiam à peccato, quod per vsurarum extortiones incurrunt, possint liberari.

Et cap. 6. ad Wintoniensem Episcopum. Super ea quod nos consulere voluisti, virum clericus sit cogendus vsuras creditori soluere, prudentia tue taliter respondemus, quod cum periculosum sit omnibus Dei fidelibus vsuras recipere: ad earum solutionem nullus Christianus est cogendus, nisi iuramento vel fide eas soluere teneatur: sed potius creditores ab vsurarum exactione, Ecclesiastica debent coerceri sententia.

Denique prolixius ad Archiepiscopum Cantuariensem. Ad nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum Petrus de Vinton tempore guerra, quæ fuit inter charissimum filium nostrum Henricum illustrem regem Anglorum, & filios eius, quibusdam hominibus pro tuitione regni Francorum, pecuniam certa summa permutasset, ab eis quasdam possessiones & redditus recepit in pignus. Ipsos etiam sibi iuramenti religione adstrinxit, quod ei super possessionibus & redditibus illis donec sibi mutuatam soluerent pecuniam, nullam molestiā vel grauamen inferrent. Licet autem de possessionibus illis & redditibus præfatus Petrus nondum sortem suam sicut asserit, deductis expensis, receperit: quia tamen tu frater Archiepiscopo propter hoc eum vinculo excommunicationis adstrinxisti, exinde cognitur literas nostras vobis destinare, præsertim cum ipse sicut asserit, forte velit esse contentus. Inde est quod fraternitati tua consulenti &c. quatenus percepta à præfato v. sufficienti cautione, quod exinde mandato vestro debeat parere, ipsum

Nemo cogere potest vllum ad soluendas vsuras.

Nulla excusatio est, ne vsura restituantur.

Et hac curare principum est, nā ideo gladiū portant.

*Vsura sol-
uenda cum
iusturandū
intercessit,
sed vsurari
cogendus vt
reddat.*

ipsum contradiotione & appellatione cessante, a sententia qua tenetur, aut horitate nostra penitus abfoluas: & deinde debito- res qui sibi pradiotas possessiones & redditus contra iuramentum suum subtraxisse dicuntur, si ita est. Ecclesiastica censura com- pellas, vt possessiones illas & redditus eidem Petro dicto, appella- tione cessante, restituant: nec sibi de cetero contra iuramentum molestias inferant, donec ei pecunia solatur. Quia non est tu- tum cuiuslibet, sed periculosum potius religionem infringere iu- ramenti. Cum autem pradioto P. pecuniam suam, sicut iuraue- runt, persoluerint, vos ipsum ad restituendum quicquid eum nouis deducis expensis, vltra sortem recepisse confiterit, stu- diose monere curetis & diligenter inducere: & si commonitus id non fecerit, ipsum remoto appellationis obstaculo, in eandem excommunicationis sententiam reducas: quia sicut periculosum est debitoribus suum infringere iuramentum, ita non minus pe- riculosum est creditoribus, retinere quod pro vsuris receperunt, cum sit vsurarum crimen detestabile plurimum & horren- dum, & vtriusque testamenti pagina condemnatum.

Has pœnas conuenire in magistratus & Respublicas, quæ vsuras reddere compellunt, certissimum est. Quin etiam ipsi magistratus ad restitutionem tenen- tur. Qui enim contra legem mea dat alteri, aliumue quo minus reddere compellatur, potentia defendit, ad compensationem damni tenetur. Hoc autem mā- datum est principibus, vt grauari nō sinant Christianos, legibus civilibus, & totius Ecclesiæ iussu. Con- cil. Lateran. sub Innocentio III. c. 67. Quanto amplius Christiana religio ab exactione compescitur vsurarum, tanto grauius super his Iudeorum perfidia inolefcit, ita quod breui tempore Christianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne a Iudeis immaniter aggraentur, synodali decreto statuimus, vt si de cetero quo- cunque pretextu Iudei a Christianis graues, & immoderatas vsuras extorserint, Christianorum eis participium subtraha- tur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competen- ter. Christiani quoque, si opus fuerit, per censuram ecclesiasti- cam, appellatione postposita, compellantur ab eorum commer- cijs abstinere.

Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non sint Christianis infesti, sed potius a tanto grauamine Iudeos stude- ant cohibere.

At eadem pœna Iudeos decernimus compellendos ad satisfaciendū ecclesiis pro decimis, & oblationib. debitis, qua a Chri- stianis de domibus, & possessionibus alijs percipere consueue- rant, antequam ad Iudeos quocunque titulo deuenissent, vt sic ecclesia conferuentur indemnes.

Hoc mandatum etiam in Concilio Viennensi sub Clemente 4. repetitur. Adjicientes vt si de cetero quocun- que pretextu Iudei a Christianis graues seu immoderatas vsu- ras extorserint, Christianorum eis participium subtraha- tur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competen- ter. Vnde Christiani, si opus fuerit, per censuram ecclesiasti- cam compellantur, ab eorum commercijs abstinere. Principi- bus autem iniungimus, vt propter hoc non sint Christianis in- festi, sed potius a tanto grauamine Iudeos studeant cohibere. Si vero Sacramentum altaris ante domos eorū deferri contige- rit, ipsi Iudei audito sonitu præuio, intra domos suas se recipi- ant, & fenestras ac ostia sua claudant, hoc etiam in quolibet die Parasceutes per Praelatos Ecclesiæ facere compellantur. Ne præsument de fide Catholica cum simplicibus disputare, nec fi- lios & vxores Iudeorum ad fidem Christianam venientium inuitos audiant detinere. Nec Christianos ad Iudaismum al- liciant, aut aliquo ausu temerario circumcidant, nec Christia- nos infirmos visitent, vel circa ipsos exerceant opera medicine. Synagogam nouam non erigant, & si quas exerceant, eas remo- ueant aut deponant. Vetusiam, si opus fuerit, reficiant, non am- pliorem, preciosiorem, seu etiam altiore. Carnes in Quadra- gesima quando Christiani a carnibus abstinent & ieiunant, aperte vel publice non deportent. Præcipimus autem Episcopis, vt ad hæc omnia obseruanda in singulis articulis Iudeos per ab- stractionem cōmunionis Christianorum compellant. Ipsos quo- que principes ac indices eorundem districtius admonemus, ne

Iudeis Statuta nostra seruare nolentibus alicuius protectionis seu defensionis fauorem impendant, sed si aliqui eis a Pralatis Ecclesiasticis iniungantur, ea fideliter exequantur, alioquin introitum Ecclesiæ & communionem diuinorum officiorum si- bi nouerint interdictam. Volumus etiam & sub pœna excom- municationis præcipimus, vt Dominus electus Saltzburgerf. eiusque Suffraganei nec non Episcopus Pragensis has consti- tutiones nostras sigillo nostro sigillatas habeant, easque singulis annis in Synodis Episcopalibus & in prouinciali Concilio faci- ant recitari, & diligentius obseruari, & ea que tangunt lai- cos, faciant per parochiales Ecclesias suarum diocesum publi- cari.

Verum omnia ista, & minutatim persecutus est, Joan. 22. in Conc. Rauenn. 4. Rubr. 15. Vsurarum Voragi- nem vtriusque testamenti paginam reprobam, in nostra prouincia reprimere cupientes, denunciamus, seu declaramus, hoc sacro approbante Concilio, omnes vsurarios manifestos, donec de vsuris prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfac- erint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum, ido- neam præsent cautionem, fore communionem altaris, & Eccle- siastica sepultura priuatos; eorumque oblationes recipi non de- bere, nec ipsos absolui posse: testamenta quoque ipsorum non valere, sed esse irrita ipso iure. Omnes etiam, qui huiusmodi vsurariis communionem altaris, ac corpus Christi tradiderint, aut eos ad Ecclesiasticam admiserint sepulturam, donec ad ar- bitrium Ordinarii loci satisfecerint, ab officii sui executione decernimus seu declaramus esse suspensos. Adjicientes, vt pœna huiusmodi subiaceant omnes, qui tales vsurarios absoluerint, aut ad communionem altaris admiserint, siue testamentis, aut sepultura interfuerint eorundem. Tabelliones quoque demit- tuis & contractibus vsurariis, vel in fraudem vsurarum ini- tis, instrumenta conficientes, vel recipientes scienter, quibus vsurarii pœnis subiaceant, ipso facto. Ceterum in recipienda ab vsurariis penitentibus, de vsuris restituendis, cautione prædi- cta, hanc haberi volumus, & obseruari cautelam, vt ante om- nia per confessionem vsurarii, vel per librum, vel libros ratio- num eius, aut per testes, siue instrumentum, vel aliquo alio mo- do fiat certa, & manifesta, si poterit, receptarum quantitas vsurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, verum etiam quæ sunt a certis vniuersitatibus & personis extortæ. Si vero id non sit possibile, arbitretur, & moderetur quantitatem hu- iusmodi, is, qui ex vigore præsentis constitutionis recepturus fuerit cautionem huiusmodi, secundum rectam conscientiam, ex fama, seu vicinorum testimoniis, aut ex coniecturis alijs, v- risimilibus informandam. Vbi vero per postas libri vsurarii non apparuerit, per penitentem sibi vsuras restitui de vsuris solu- tis, si petens habuerit instrumenta originalia vel exemplaria sumpta de originalibus communis ciuitatis, vel loci illius, in quo contractum fuerit debitum mutui recepti ab vsurario, aut alterius obligationis cum illo contractæ, vel cum alio pro eodem, & instrumentum solutionis, seu liberationis, vel confessionis, solutio vsurarum præsumatur & iudicetur: & ipso mutuo, vel obligatione a die contracti debiti seu oblationis, vsq. ad diem instrumenti confecti solutionis: & ab illo extorsisse vsuras, tot denarios pro libra singulis mensibus, quod declarare voluerit Dioecesanus Episcopus, aut eius Vicarius, vel Penitentiarius, si ipse vsurarius in dicta cautione non declarauit, & dixit quot denarios accipiebat pro libra singulis mensibus. Quando au- tem solutionis instrumentum, aut scriptura non apparuerit, tunc iudicetur, vsuras per sex menses vsurarium extorsisse ab illo, ex illo mutuo, seu obligatione secundum rationem & ra- xationem prædictam, pro mense quolibet: dummodo appareat per postas libri, vel alio modo legitimo mutuum, vel obligatio- nem fuisse contractam: Quo factio, permittat solemniter, & iuret vsurarius, ei, qui, vt permittitur, hanc receperit cautio- nem curia Ordinarii loci, ubi vsurarius fuerit, omnium quo- rum interest, vel intererit nomine, quod ipse, per se ipsum, si po- terit, vel alium, seu alios, & in præsentia Vicarii ordinarii præ- dicti, vel eius penitentiarii, vel alterius de curia licentia, sine difficultate quolibet, de vsuris a se receptis, & a parte sua, ce- terisque personis, quorum hereditas ad ipsum peruenierit, & de alijs male ablatis, & illicitè acquisitis per vsurariam prauita- tem,

*Pœna vsu-
ratorum.*

*Pœna iuu-
tium vsu-
rarios.*

gem, usque in quantitatem estimatam, & etiam maiorem, si de maiore confiteritur, satisfaciatur eis, à quibus eas ipse, vel illi receperunt, aut eorum heredibus, si potuerint reperiri: & residuum, de quo, cui restitui debeat, non constabit, Ordinario, vel Vicario, seu Penitentiario ipsius Ordinarii liberè assignabit, pauperibus erogandum, iuxta Ordinarii arbitrium, sine strepitu iudicij, & figura. Et quod nihil dicet, vel allegabit, vel faciet per se, siue per alium, propter quod ipsius curia prosequitur, sententia, vel precepta impediuntur, aut quomodo libet retardentur circa ipsarum usurarum, & illicitè acquiritorum modo predicto restitutionem: speciali pacto se, & suos heredes, & bona obligans ad predicta, & renuncians expresse, specialiter & generaliter omnibus exceptionibus, iuribus & defensionibus, secundum libitum, & expressionem recipientis huiusmodi cautionem. Sed pro his attendendis, & restitutione, & assignatione; ut pramittitur, faciendis; obliget omnia bona sua, illa se constituens precario nomine dicta curia possidere: omnimodam licentiam concedens, & liberam potestatem ipsi Curia, & recipienti cautionem predictam, pro ea, apprehendendis, distrabendis, & alienandis de ipsis bonis liberè, ac impune, auctoritate propria, & contradictione non obstante cuiusquam, quicquid & quantum, & ubi voluerit ipsa Curia, usque ad integram restitutionem, & satisfactionem predictorum. Et eorum occasione renunciet etiam usuris, & sibi promissis remittat, ac iuramenta sibi pro eis soluendis, vel non recipiendis, seu repetendis prestita, relaxet, reddat, aut saltem reddere promittat: & iuret, quod liberos, & quateros rationum suarum, & instrumenta vsuaria, quae habebit, vel habere poterit; absque dolo vel fraude, diminutione, siue subtractione, Ordinario, vel eius Vicario, seu certo nuncio dabit, & consignabit per se, vel alios, pro eodem. Assignet etiam pecuniam quam habet, vel faciat depositum, si poterit, ad arbitrium Ordinarii, seu Vicarii, vel Penitentiarii ipsius: quod quidem in cautione ipsa venire censemus.

Damnet etiam heredes suos futuros, sub pena hereditatis amittendae, ad eadem faciendae: ipsi heredes, si praesentes fuerint, eadem se facturos sub pena, & sub religione promittant, & iurent: Det praeerea, si poterit, pignora, vel saltem fideiussores idoneos, qui ad predicta eodem modo, & sub eisdem pœnis, & tenoribus obligent principaliter se, & sua, constituentes se principales debitores in predictis, renunciantes epistola D. Hadriani, beneficio novarum constitutionum de fideiussores, & omni aliq. defensionem, & iuri, ad arbitrium recipientis cautionem eandem, ex pacto speciali: praestantes simile iuramentum. Hac autem praecipimus fieri coram sacerdote parochiali, & testibus fide dignis, ac notario publico, de Ordinarii, vel Vicarii, aut Penitentiarii ipsius mandato, qui recipiat predicta promissionem, & obligationem, renuntiationem & cautionem, & cetera supradicta, de his consensient instrumentum. Deniq. cautionem ipsam per singulas ordinariarum Dioceses, ubi Ordinarius, vel Vicarius praesens non adest, recipiat Rector parochialis Ecclesiae, in qua Usurarius habitabat, vel notarius publicus in sacerdotis defensionem: qui infra mensem teneatur hac denuntiare loci Ordinario, vel eius Vicario. In civitate vero nullus omnino absq. Ordinarii, vel Vicarii, seu Penitentiarii ipsius licentia speciali, nisi forte parochialis sacerdos, ubi non poterit requiri adhuc cura Ordinarii, superveniente subito casu mortis, de illa recipienda se intrinsece presumat: alioquin poenam X. libr. Ratienn. incurrat, absq. satisfactione debita minime relaxandam: Illos namq. quoad predicta, declaramus usurarios manifestos, de quibus per parochiam, quam inhabitaverint, vel ubi morerentur, fama fuerit extorsisse usuras, vel ipsorum confessione, aut per idonea argumenta, seu alio modo legitimo apparebit. Constitutionem quoq. praesentem, omnes parochialium Ecclesiarum Rectores, etiam si collegiatae fuerint; habeant, legant, & intelligant: Usurarios namq. predictas frequentius in suis Ecclesiis publicantes, & sua cautius evitantes, si Divinam, & nostram effugere cupiunt ultionem.

Multa etiam de hisce sunt in Germania constituta; Concil. Salisburgense sub Euerardo Episcopo tempore Martini, eadem statuit, atque in hunc statutum D. Pilgrini Episcopi renouat. Usurarii, postquam à suis

reitoribus trina monitione fuerint nominatim moniti, si infra mensem non desisterint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt. Et Ecclesiarum Rectores & Praelati tenentur suos subditos, manifestos usurarios monere, & inducere, ut infra mensem ab huiusmodi prauitate desistant, & de perceptis satisfaciant cum effectu: quod si non fecerint, eos excommunicatos denuncient, certificates nihilominus eos, q. si in hoc peccato decesserint, Ecclesiastica sepultura carebunt. Quos si Rectores scienter sepeliverint, similiter ipso facto excommunicationis sententia sunt ligati. Et manifesti usurarii dicuntur, de quibus est publica vox & fama, & certa sunt indicia & argumenta, quod pecunias mutant ad usuras, easq. recipiunt, vel fructus rei pignorate ex pacto, vel alias sibi inbusant, nec computant in sortem pecunia mutuata.

Novam etiam fœnerandi rationem refert, & damnat. Usurarios actus diuina & humana lege satis nouimus exprobratos, & contra exercentes usuras nouissima constitutio Lugdunens. Concil. poenas statuit exquisitas, quibus addendum aliquid non videmus. Sed quia nouo quaesito fœnerandi colore, nonnulli sub titulo venditionis exercent usuras, emendo pignus pro Quantitate, qua mutuo petitur, & vendendo eodem redemptionis tempore pro Quantitate adaucta numero usurarii, huic fraudi sic prauidimus obuiandum: q. constitutio sancta recordationis Gregor. Papa X. contra usurarios edita in Conc. Lugdun. in singulis Cathedralib. & Collegiatis Ecclesiis, vna cum praesentibus constitutionibus nostris publicetur, statim lecto Euangelio semel in an. in Quadragesima publice coram populo; & tunc fœneratores huiusmodi, & alios, qui contra tenorem huiusmodi Concil. Lugdun. exercent usuras, & retinentes eos in domibus propriis excommunicati nominatim publice nuncientur. Quod si Ecclesiarum Praelati in huius publicatione, quae per se ipsos & alios facere debent, negligentes fuerint, vel remissi, & in dicto tempore publicatio ipsa non fiat, eos acrius mittimus iudicis ultioni. Et si usurarius die claudit extremum, qui occultè usuras exercuit, & triu. aut duoru. testium fide dignoru. testimonio cõfiterit, exerceat usuras, nisi pro eo satisfactum fuerit de receptis usuris, nullum ipsum recipiat ad Ecclesiasticam sepulturam. Alioquin si cõtra factum fuerit, prater poenam latam in Lugdun. Concil. contra tales volumus, ut locus seu Ecclesia, in cuius coemeterio de voluntate Praelati seu Capituli sepulta fuerint corpora talium, ipso facto Ecclesiastico subiaceant interdicto, quamdiu eadem corpora per eos non fuerint exhumata.

§. 9. Mihi quoq. hoc leges agere videntur, ut omnino Iudaei pellantur; nã primo qui eorũ perfidiam fouent, excommunicantur ex Conc. Tolet. 4. & Meldensi c. 58. Tanta est quorundã cupiditas, ut quidã eam appetentes, iuxta quod ait Apostolus, etiam à fide errauerint. Multi quippe hucusq. ex sacerdotib. atq. laicis accipientes à Iudeis munera, perfidiam eorum patrocinio suo fovebant, qui non immerito ex corpore Antichristi esse noscuntur, quia contra Christum faciunt. Quicunq. igitur deinceps Episcopus, siue clericus, siue secularis illis contra fidem Christianam suffragium vel munere, vel fauore praestiterit, ut profanus & sacrilegus anathema effectus, ab Ecclesia Catholica & regno Dei efficiatur extraneus: quia dignum est, ut à corpore Christi separetur, qui inimicis Christi patronus efficitur. At vero qui eorum usuras adiuuat, defendit, ex illis partem capit, alios ad soluendum compellit, ille fouet perfidiam, si non aliã, certe hanc, qua sibi persuadet, fœnerari licitum esse. Quod enim tam largiter à suprema auctoritate concedi animaduertunt, cur sibi illicitum arbitrentur? Deinde Christianum seruire Iudeis vetant leges, ita Greg. I. 7. ep. 13. & II. 4. & in Conc. Meld. c. 6. Greg. Papa Theodorico & Theoderico Regibus Francorum, & Brunehilde Regina: Mirati sumus, quod in Regno vestro Iudeos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt omnes Christiani, nisi membra Christi? Et post pauca: In hoc vos amplius petim? Dei cultores demonstretis, quod fideles eius ab inimicis eius absoluatis. Itẽ idem ad Fortunatum Episcopum: Christiani, inquit, micipia, quae à Iudeis adducuntur, aut possidentur, aut madatarib. contrahuntur, aut certè Christianis emptorib. intra diem quadragesimæ venundentur, & transacto hoc die nullo modo, nec

Praelati tenentur monere usurarios.

Fauore praestans Iudeis excommunicatur.

Christiani Iudeis seruire non debent.

apud

apud eos quolibet modo remaneant. Si autē quadam ex iisdem mancipijs talē egritudinē portassē incurrerint, ut intra statutos dies vendi non valeant, adhibenda sollicitudo est, ut dum saluti fuerint pristina restituta, similiter modis omnibus distrabantur, & inde fraudis tollatur cuncta occasio, ne Christiana mancipia in domo Iudaei habitare sinantur.

Christiana itaque mancipia à Iudaeis empta libera fiant. ita Constantinus Flavius Imperator Augustus: Si quē Iudeorum Christianum seruum, vel cuiuslibet alterius sectae emerit & circumciderit, à Iudaei ipsius potestate sublatus, in libertate permaneat.

Theodosius & Valentinianus Augusti: Iudeis vel paganis causa agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Christiane legis nolumus seruire personas, ne occasione Domini sectam veneranda religionis immutent. Omnes igitur personas erroris insausi iubemus excludi, nisi his emendatio matura subueniat.

Item idem Imperatores Augusti: Hac victura in omne æquum lege sancimus, neminem Iudeum ad honores, & dignitates accedere, nulli administrationem patere ciuili obsequij, nec de senforis saltem fungi officio. Nec fas quippe credimus, ut superne Maiestatis & Romanis legibus inimici, sub specie cuiuslibet officij Christianos, vel etiam sacerdotes, sub quacunque occasione, iniurijs audeant fatigare, vel legis nostrae aliquos aut condemnare, aut adiudicare presumant: nec carcerali custodia praesint, ne Christiani (ut fieri assolet) nonnunquam abstrusi, custodum odiis alterum carcerem patiantur. Nullam denique audeant struere synagogam: nam si fecerint, nouerint hanc fabrica Ecclesiae Catholicae profuturam, & quinquaginta pondera auri auctores fabricae esse multandos, ruinas tantum synagogarum suarum permissa licentia reparandi. Quicumque Iudeus seruum seu ingenuum, inuitum vel suasionē plectenda ex cultu Christianae religionis in nefandam sectā ritumue traxerit, amissis facultatibus, capite puniatur, iustissimam penam sanguinis destinatus, qui fidem alterius expugnauit peruersa doctrina. Quicumque ex his ad honores irrepsit, habeatur, ut ante, conditionis extremae, ne videamur hominibus execrandis contumeliosum immunitatis beneficium praestitisse.

Childebertus Rex Francorum. Iudeis à cena Domini usque, in primum Pascha per plateas aut forum, quasi insultationis causa deambulandi licentia denegetur.

Eodem in Concilio Meldae & ista renouantur.

Priscus Ecclesiae Lugdunensis Episcopus, Arthemius Senonica, Remedius Biturica, & sanctus Siagrius Heduorum Episcopus, cum ceteris pluribus statutis Ecclesiastica renouantes, ita definiunt: Ne Iudei Christianis populis Iudices deputentur, aut telonarij esse permittantur, per quod illis (quod Deus auertat) Christiani videantur esse subiecti. Ut Iudeis à cena Domini usque primum Pascha, secundum dictum bonae recordationis Domini Childeberti Regis, per plateas, aut forum quasi insultationis causa, deambulandi licentia denegetur. Et ut reuerentiam cunctis sacerdotibus Domini, vel clericis impendant, nec ante sacerdotis consensum, nisi ordinati habere praesumant. Quod si facere fortasse praesumpserint, à iudicibus locorum, prout persona fuerit, distringantur. Et ut nullus Christianus Iudeorum conuiuijs participare praesumat. Quod si facere quicumque (quod nefas est dici) clericus, aut secularis praesumpserit, ab omnium Christianorum consortio se nouerit coercendum, quisque eorum impietatis fuerit inquinatus. Et licet, quid de Christianis, qui aut captiuitatis incursum, aut quibuscumque fraudibus Iudeorum seruitio implicantur, debeat custodiri, non solum canonicis, sed & legum beneficiis iam pridem fuerit constitutum, tamen quia nunc ita quorundam querela exorta est, quosdam Iudeos per ciuitates, aut municipia consistentes, in tantam insolentiam & proteruiam prorupisse, ut nec reclamantes Christianos liceat, vel ad precium de eorum posse seruitute absolui: idcirco praesenti Concilio, Deo auctore, sancimus, ut nullus Christianus Iudeos deinceps debeat deseruire, sed datis pro quolibet mancipio duodecim solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, siue ad seruitum licentiam habeat redimendi. Quia nefas est, ut quos Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, persecutorum vincu-

lis permaneant in retibus. Quod si acquiescere his, quae statimus, quicumque Iudeus noluerit, quamdiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipio ipsi cum Christianis, vbicumque voluerit, habitare. Illud etiam specialiter sancientes, quod si quis Iudeus Christianum mancipium ad ritum Iudaicum conuictus fuerit peruersasse, & ipso mancipio careat, & legali damnatione plectatur.

Tertio Iudeorum familiaritas & conuiuium vetantur. ita in eodem Concilio recensentur veterum dicta. Sanctus Alchimius Antiochiae Ecclesiae Viennensis Episcopus, & sanctus Apollinaris Ecclesiae Valentinae, & sanctus Gregorius Lingonica Ecclesiae Episcopus, & sanctus Vientiolus Ecclesiae Lugdunensis Episcopus, cum alijs viginti Episcopis in nomine Domini congregatis, ita sanxerunt. Si superioris loci clericus, heretici cuiuscumque conuiuii interfuerit, amissio Ecclesiae pacem non habebit: Quod iuniores clerici si praesumpserint, vapulabunt. A Iudeorum conuiuijs etiam laicos constituto nostra prohibuit: nec cum illo clerico nostra panem comedat, quisquis Iudeorum conuiuii fuerit inquinatus.

Idem cauetur Concilio Basileensi. scilicet. 19. Sacros insuper Canones renouantes, praecipimus ita diocesani, quam potestati bus secularibus, ut modis omnibus prohibeant, ne Iudei, aut alij infideles, aut Christianos, aut Christianas infamiliares, seu seruientes, aut filiorum suorum nutrices habeant, ac ne Christiani cum ipsis in eorum festiuitatibus, nuptijs, & conuiuijs, aut balneis, seu nimia conuersatione communicent, aut medicos, vel matrimoniorum proxenetas, seu aliorum contrarium mediatores de publico constitutos assumant, nec alijs publicis proponant officiis, aut ad gradus quoscumque scholasticos admittant, nec eis locentur pradia vel alij redditus ecclesiastici. Prohibeantur etiam, libros ecclesiasticos, calices, cruces, & alia Ecclesiarum ornamenta, sub pena perditionis rei emere, aut pignori sub pena amissionis pecunie mutuata accipere. Sub grauius quoque penis cogantur aliquem deferre habitum, per quem à Christianis euidenter discerni possint. Quorum ut euitetur nimia conuersatio, in aliquibus ciuitatibus & oppidorum locis, à Christianorum cohabitatione separatis habitare compellantur, & ab ecclesijs longius quantum fieri potest. Nec diebus Dominicis, alijs solemnibus festiuitatibus apothecas tenere apertas, vel in publico laborare praesumant. Et Viennensi sub Clemente 4. eadem statuuntur.

Quarto. Vestitus illis singularis praescribitur, & habitatio, ut constet ad Republicam non pertinere. Concil. Salisb. Non ambigui iuris, & Hebraicam gentem à fidelium Crucifixi populo, aliquo discretionis extrinseca signaculo debere esse separatam. Vnde, sancta memoria Guido Titulo S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis in hac nostram Prouinciam à sacrosancta Apostolica Sede Legatus, prouide decreuit statuendo, ut Iudaei in publicum se exhibentes, pileum deferre debeant cornutum: non portantes penam pecuniaria praecipimus multa puniri. Nos autem volentes praedicti legati, bonam intentionem, quantum in nobis est, effectui mancipare, omnibus secularibus potestatibus, cuiuscumque conditionis & praeminentiae existant, quocumque nomine censentur, siue communitates, siue singulares Reipublicae Praesidentes existant, sub excommunicationis sententia praecipimus, & districte inungimus, ut per se, vel per alios suos familiares, quemcumque, Iudeum pileum talem in publico non deferentē, pecuniaria penam, iuxta eorum arbitrium taxanda, quacumque conditione prouocatione, vel excusatione, friuola non obstantē, protinus puniant.

Non potest esse ambigui iuris, quia iam ante in Lateran. sub Innocent. 3. c. 68. decretum fuit. In nonnullis prouincijs à Christianis Iudeos seu Saracenos habitus distinguunt diuersitas: sed in quibusdam sic quadam inoleuit confusio, ut nulla differentia discernantur. Vnde contigit interdum, quod per errorem Christiani Iudeorum, seu Saracenorum, & Iudaei, seu Saraceni Christianorum mulieribus commisceantur.

Et Viennensi sub Clem. 4. Item cum in tantum insolentia Iudeorum excreuerint, ut per eos in quam pluribus Christianis iam dicatur infici puritas Catholicae sanctitatis, non

Christiani, qui Iudeorum conuiuijs interfuerint, excommunicantur.

regendi familiaris Iudaei

Vestitus Iudeorum.

tam noua cudentes, quam Summi Pontificis statuta vetera renouantes districte precipimus, vt Iudei, qui discerni debent in habitu à Christianis, cornutum pileum, quem quidam in istis partibus consueuerunt deferre, & sua tenuitate deponere praesumpserunt, resumantur, vt à Christianis euidenter discerni valeant, sicut olim in generali Concilio extitit definitum.

Viennense quidem cornutum pileum, Rauennas secundum Rubr. 23. rotam crocei coloris in superioribus pannis gestandam viris, & idem signum mulieribus in capite. Paulus I V. Iudaei in vna parte ciuitatis reclusi, quibus ne vsuram exercerent, vetuit, Crocei coloris pileum, quo à reliquis internosci possent, ipsos ferre voluit, ita in vita eius.

Intermittere nequaquam possum, quin saluberrima statuta Concil. i. Mediolan. sub sanctissimo viro Carolo Borromaeo de Iudaeis proponam.

Ergenda familiariter iudaeorum.
Vt quantum possumus, Iudeis corrumpendi Christianorum mores, & eis bona per fraudem auferendi occasione adimamus, ipsosque ad viam salutis traducere studentes, ex sacrorum etiam canonum decretis, edicimus.

Vt Iudei semper, & quocumq; iter faciant, viri pileum seu birretum crocei coloris, mulieres impostum reliquo capitis integumento pannum eiusdem coloris ferant.

Ne Christiani ad conuiuia, nuptias, vel dies festos, & synagogas Iudeorum accedant; aut cum eis ludant, vel quod detestabilius est, choreas cum Iudeis agant.

Ne Iudeis Christiani in famulatu esse possint.

Ne Christiani, si in diem, vel horam, Iudeis opera suas locauerint, apud illos cibum capiant.

Ne Christianae mulieres, Iudeorum nutrices in eorum domibus esse villo pacto possint. Ne vero extra eorum domos, nisi cum necessitas, Ordinario probanda, postularit.

Ne Christiani Iudeos medendi causa ad se accersant.

Ne in coniungendis inter se matrimonijs eorum opera vrantur.

Ne Christianae mulieres Iudeis fuci, pigmentorum, aut ornandi se causa adhibeant.

Agros, praedia ecclesiastica Iudeis locari; vestes, vasa, aliaue sacra, vel ad vsus Ecclesiae destinata, vendi, aut pignori dari non liceat.

Ne in aedibus, quae Ecclesiae vicinae sint, Iudei habitent. Et si qui in eis nunc habitant, intra certum tempus omnino migrare cogantur.

Ne Christiani cum Iudeis in diebus festis, emptionis, venditionis, vel alio nomine contrahere audeant.

Netribus ante Pascha diebus Iudei in publicum prodeant; neq; quidquam palam, vel secreto in contempnitionem Christianae religionis facere audeant.

Ne dignitatem, vel publicum officium, quod ad Christianos pertinere aliquo modo possit, Iudei obtineant.

Hac, & reliqua, quae de Christianorum cum Iudeis consuetudine sacris canonibus constituuntur, curent Episcopi, & principes, ac magistratus, pro sua quicq; auctoritatis munere, penitus contra Christianos, & Iudeos acrioribus constitutis, vt inuiolata seruentur.

Vehementer etiam à principibus petimus, vt in singulis ciuitatibus certum locum constituant, vbi Iudei separatim à Christianis habitare conueniant. Et si quas proprias ades Iudei in ciuitate habent; intra sex menses, eas vere, non autem simulato contractu, Christianis vendi iubeant.

Illud praeterea pro sua pietate principes statuere debent: vt Iudei quibusuis contractibus, & negotijs, quae cum Christianis habuerint, in libris suis conscribendis, literis, & lingua vulgari nostra, non autem sermone aut characteribus Hebraeis vrantur. Si secus fecerint seuerè puniantur: nullumq; inde ius eis esse possit agendi, vel excipiendi.

Omni deniq; diligentia illos in eo eniti equum erit, vt fraudulentam & infidelsam Iudeorum cum Christianis contrahendi rationem, & eorum facultatibus inhiantem auaritiam comprimant, & coerceant.

Monemus vero Episcopos, vt ab hominibus pijs, ac peritis lingua Hebraica, & rituum Iudeorum, vel, si huiusmodi non

reperiuntur, ab alijs doctis, ac bonis viris curent, fidem ac doctrinam Christianam Iudeis predicandam.

Ad eas conciones Iudei omnes iusti conueniant; sed pueri, ac puella seorsum à parentibus, atq; illis maioribus natu concionatorem audiant: qui ipsos familiariter instruat; & interrogantibus benigne satisficiat.

In quo signum aliquod conuersionis cognitum fuerit, is ab alijs separetur: & in domum aliquam cathecumenorum ad id paratam, deducatur; vbi diligentius omnia, quae scire Christianum oporteat, doceatur.

Cathecumeni ne baptizentur, nisi prius diligenter instruantur, & examinati fuerint, praesertim si grandiores sint.

Baptizati cure alicuius probi viri, saltem per annum committantur, qui vitam illorum iis rationibus regat ac moderetur.

Vt diebus festis Missam, conciones, ac vespas obeant.

Aliis diebus aliquo artificio, quo victum quærere possint, vrantur.

Ne cum Iudeis vllam omnino consuetudinem habeant.

Neue cum Christianis, quorum vita flagitiosa sit.

Curet Episcopus, vt Iudeus, qui ad fidem se conuerterit, omnia bona sua habeat: ac si filius familias sit, legitima, & quaecumq; alia bonorum pars, ei iure debita, à patre etiam viuente, detur. Vel si mulier fuerit, ei dos à marito restituatur, vel à patre constituatur, vnde ali possit ex praescripto constitutionis Pauli III. Summi Pontificis: praesertim in iis, quae ille statuit de iis facultatibus, quae ex vseris comparatae sunt.

Quinto etiam magistratibus prohibentur, quod signum est, alienos esse eos omnino à republica. ita Lateran. sub Innocent. 3. c. 69. Cum sit nimis absurdum, vt Christi blasphemus, in Christianos vim potestatis exerceat, quod super hoc Toletanum Concilium prouide statuit: nos propter transgressorum audaciam in hoc capitulo innouamus, prohibentes ne Iudei officiis publicis praerantur, quoniam sub tali prae-textu Christianis plurimum sunt infesti.

Si quis autem officium eis tale commiserit, per prouinciale Concilium (quod singulis precipimus annis celebrari) monitione praemissa, districtione qua conuenit compescatur. Officium vero huiusmodi, tam diu Christianorum communio in commercijs, & alijs denegetur, donec in vsus pauperum Christianorum, secundum prouidentiam dioecelani Episcopi conuertatur, quicquid fuerit adeptus à Christianis occasione officij sic suscepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter assumpsit: Hoc idem extendimus ad paganos.

Cum igitur vestis, habitatio, omniaque eo collata sint, vt Christiani cum Iudeis non agant; idque interesse Reipublicae, & Ecclesiae omnes iudicent, melius hoc obtineri non potest, quam vt omnino pellantur; venenatae bestiae nunquam sine periculo domi sunt, etsi non semper venenum exerant, id enim non faciunt, vel quia timent, vel quia torpent. Iudeis obnoxium esse, cum illis familiariter versari, conuiuari, in aula principum, consulum, senatorum eos versari, siue magno publicae salutis, decori, iustitiae, morum detrimento non credo.

CAPVT XVIII.

Alio modo eos qui mutuo egent, adiuvandos.

§. I. IN magna multitudine diuitum, & beneficorum non deesset, qui mutuum pecuniam liberaliter offerret egentibus, sed negligentia, & sublata fides facit omnes timidos.

Si quis mutuum dederit, sit pro proprio perditum;

Quum iam repetas, inimicum amicū beneficio inuenis.

Nihil promptius, quam ex beneficio inimicos facere.

Nam maxima pars, morem hunc hominum habet:

Quod sibi volunt, dum id impetrant, boni sunt: sed id

vbi iam penes se habent.

Liberalitatem impedit debitorū perfidia.